

ny v chápání janovských pojmů (např. jedno stádo – jeden pastýř) mají závažné konotace pro ekleziologii. Obdobné pojmy sleduje totiž i v janovských listech, o nichž se domnívá, že je „nenapsal tentýž autor jako Jan 1–20 ... pocházejí ze stejné školy a z doby o něco pozdější, ale ještě předtím, než byla k Janovu evangeliu připojena kap. 21“ (163, 164). Autor věnuje značný prostor polemice s Bultmannem a jeho názorem, že janovskou jednotu nelze „vyrobit organizací, institucemi nebo dogmaty“, např. uvádí místa, na nichž Jan prozrazuje elementární znalost zárodků církevních struktur (165). Ignatios Antiochejský (Eph 5,1) dodává k motivu jednoty další důraz na osobu biskupa. Autor se ale vzápětí vrací k předpokladům janovské koncepce jednoty, a nachází je v kumránské literatuře, zejména v Řádu jednoty (IQS), i v biblické touze po sjednocení dvanácti kmenů (Dt 33,5) či dvou království (Iz 11,12–13 aj.). V dodatečné poznámce autor dochází k závěru, že „Jan má sklony spíše k holismu, Pavel a Matouš jsou přesvědčením spíše meristé“ (180). – Velké množství konotací, jimž řečník občas zjevně dovolil, aby se chopily vlády nad tokem jeho myšlenek (jedná se o překlad přednášky proslovené na KTF), způsobuje, že tento jinak pozoruhodný příspěvek trpí jistou nepřehledností.

Na závěr stručně o závěru Písma: „Milost Pána Ježíše se všemi“ (Zj 22,21). **Petr Pokorný** hájí toto kratší čtení proti různým přidávkům, jimiž je okruh příjemců milosti vymezován („se všemi svatými, se všemi námi“ ap.). Argumentuje soupisem jednotlivých rukopisů a překladů (nejzávažnějším zástupcem krátké verze je Alexandrijský kodex, oproti němu Sínajský kodex hovoří o „svatých“), ale především teologickým rozvrhem celé knihy Zjevení, v němž převažují univerzální tóny nad skupinovými. Pán je vládcem veškerých dějin, všechny národy jsou pozvány k pití vody života, všechno stvoření bude velebit Pána (125). K úsměvnému paradoxu vede zamyšlení nad hrozivým varováním před jakýmikoli změnami textu knihy (Zj 22,18–19), jehož různí pisáři a překladatelé evidentně nedbali a následující závěrečný verš Písma svévolně upravovali.

Příspěvky jsou seřazeny (na rozdíl od naší recenze) abecedně podle jmen autorů a opatřeny anglickým sumářem. Na konci svazku se nalézá zpráva z konference v polské Opoli „Člověk cestou Evropy“ (2004) a seznam bakalářských a diplomových prací obhájovaných v témže roce na KTF UK. Editoři poctivě přiznávají, že ve sborníku chybí bibliografie Jana Merella, avšak i to jim lze přičíst spíše k dobru: je lepší žádná bibliografie než polovičatá. Spíše by stálo za úvahu připojit stránku s krátkými medailony autorů, zejména, když se někteří v úvodu svých příspěvků zmiňují o svém osobním vztahu k oslavenci. Sborník je vzorně vysázen a graficky upraven.

Jan A. Dus

BONHOEFFEROVA ETIKA ČESKY

Dietrich Bonhoeffer. Etika. Kalich 2007, 464 str.

Krátce po uplynutí stoletého jubilea Dietricha Bonhoeffera se konečně podařilo vydat jeho *Etiku* v českém překladu a za tento zásluhný čin a nemalé množství práce náleží vydavatelství i překladateli (Bohuslav Vik) právem dík české teologické obce.

Po knihách *Následování* (Kalich 1962), *Na cestě k svobodě* (Vyšehrad 1991) a *Život v obecnství* (Návrat domů 2006) tak má český čtenář v rukou i další z Bonhoefferových stěžejních prací.

Skutečnost, že se tak stalo téměř šedesát let od jejího prvního vydání (1949), by se u standardního autorského díla dala považovat za zahanbující. U díla, které je fragmentem sestaveným z autorovy „pozůstalosti“ a jehož možná konečná podoba zůstane provždy otázkou (zřejmě nestačila nabýt tvaru ani v autorově mysli), však se odstup stal naopak výhodou. České vydání tak mohlo využít výhody nového kritického vydání německého, s důkladným poznámkovým aparátem a především doslovem vydavatelů (str. 399–436), přinášejícím solidní informaci o dosavadním bádání nad fragmenty Bohoefferovy *Etiky* a řadu poznatků o důležitých událostech Bonhoefferova života v době práce na nich, česky dosud nedostupných. Ve zkratce je tu nastíněna i recepce Bohoefferova díla v uplynulém půlstoletí, diskuse a spory, které jeho mnohdy jen naznačené myšlenky vyvolaly.

Zatímco nové německé vydání zvolilo uspořádání podle nejpravděpodobnější chronologie vzniku textů (v letech 1940–1943), české vydání se po úvaze přidrželo uspořádání z r. 1962 (viz poznámka str. 437), které je nejrozšířenější (přehledná tabulka obsahu jednotlivých vydání je připojena na str. 439). Znění textu však bylo převzato z vydání nového, což je šťastná volba, neboť nejen uspořádání, ale ani znění textu není jednoznačnou záležitostí. To zjistí pečlivý čtenář srovnáním se staršími vydáními. „Čitelnost“ Bonhoefferova rukopisu si lze letmo ověřit na předsádce knihy a všichni vydavatelé mluvívali o luštění, nikoli o četbě rukopisů, což se potvrdilo v novém vydání, v němž se podařilo na mnoha místech text „rozluštit“ lépe a zpřesnit jeho znění (např. jen v oddílku „Totální a výlučný nárok Ježíše Krista“ – str. 55–58 – napačitoval recenzent šest takových zpřesnění).

Přemýšlivý český čtenář (ne nutně pouze teolog) tedy dostává do rukou Bonhoefferovy úvahy nad mravní krizí a rozpadem domněle nepochybných hodnot, nad troskotáním pokusů dát našim příběhům jednotu a smysl a dobrat se tak plného lidství. Úvahy, které jsou tři generace po svém vzniku leckde až trýznivě aktuální. Příklad? – Hodnocení dosavadních morálních a hodnotových koncepcí podává autor (v kapitole Dějiny a dobro) těmito slovy: „Na člověka tu bylo naloženo něco cizího, nepravého, vyumělkovaného, fantastického a přitom naprosto tyranského, aniž jej to skutečně a v jeho podstatě zasáhlo, změnilo a přimělo k rozhodnutí. Ideologie se na člověku vyzuřily a pak jej opouštějí jako zlý sen při procitnutí. Vzpomínka na ně je hořká. Člověk po nich není zralější a silnější, ale

jen chudší a nedůvěřivější. Zjevuje-li se Bůh člověku v okamžiku tohoto neblahého procitnutí jako Stvořitel, před nímž člověk může žít jako pouhé stvoření, je to milost a požehnání chudoby.“ (s. 243)

Setkání Boha s člověkem i člověka s Bohem v Ježíši Kristu je Bonhoefferovi jediným způsobem, jak rozdělení a rozklad našeho lidského bytí může být překonán (a je překonán; na nás je, abychom to ve svých životech nechali platit) a člověk osvobozen k bytí pro druhé, k pravé odpovědnosti (jako odpovídání na Boží oslovení) a v této svobodné odpovědnosti k aktivnímu utváření svého života a světa.

Pokus nově zformulovat a zdůvodnit základy pro utváření života víry ústí do pochopení etiky jako procesu připodobňování našeho života životu Kristovu: „Etika jako utváření je tedy odvážný pokus hovořit o tom, jak postava Ježíše Krista nabývá podoby v našem světě, takovým způsobem, který není ani abstraktní ani kazuistický, ani programatický ani čistě spekulativní.“ (str. 87)

Toto „nabývání Kristovy podoby“ pak chce Bonhoeffer sledovat v konstrukтивní, budování (Aufbau) reflektující části své Etiky.

Najdeme zde motivy známé z dopisů z vězení, důraz na pravou světskost křesťanského života (proti nezdravému spiritualismu a privatizaci křesťanství) i oprávněné nároky přirozeného života (v protikladu k nepřirozenému, nikoli nadpřirozenému). Témata luterské teologie rozvíjí způsobem, který jim vrací zanedbaný nebo zapomenutý teologický obsah. To platí zvláště pro ambivalentní a mnohokrát zneužitý pojem stvořitelských řádů, které Bonhoeffer raději nazve mandáty, aby se mohl vymezit proti falešným koncepcím a nově naznačit jejich obsah a funkci v teologickém reflektování našeho sociálního života.

Kdo má zálibu v dobře promyšlených a přesně formulovaných testech, které podávají argument souvisle a plynule, může na místech, kde jsou myšlenky jen skicovitě naznačeny nebo kde rozvíjená myšlenka náhle končí, trpět. Bonhoefferova etika není uhlazenou a uklidňující četbou, nýbrž textem provokujícím (a prokurujícím), otevřeným, nutícím k přemýšlení a domýšlení – a právě touto svou otevřeností vždy znovu aktuálním.

Přesto mu neschází jednoznačnost a zřetelné celkové poselství. Veškeré naše lidské podnikání stojí ve znamení Boží milosti, poslední slovo nemůže mít etika a lidské hodnoty, ale ospravedlnění jako zvěst o milostivém a milujícím Bohu, který je s člověkem od počátku až do konce a svým evangeliem ukazuje na „předposlednost“, tedy relativní platnost jak našich troskotání, tak našich úspěchů.

Bonhoefferova „Etika“, jak ji vydal Kalich, je knihou i na pohled přívětivou, pokornou a zvoucí, abyste ji vzali do ruky. Překlad je čtivý až k potěšení, a přestože se nepodařilo eliminovat tiskové chyby, není jich tolik, aby to potěšení z četby rušilo. Připojený jmenný rejstřík a rejstřík biblických míst pak umožňuje používat knihu i jako svého druhu referenční příručku. Vydání této knihy je rozhodně událostí, která odpovídá významu autorova stoletého jubilea a předpokladem pro novou etapu recepcí jeho díla v Čechách.

Jindřich Halama

PRÁCE PŘIJATÉ A OBHÁJENÉ V ROCE 2007

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI

Doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Eintritte der Jugendlichen in Tschechien in die katholische Kirche

habilitační práce v oboru teologie

Zatímco se evropští katolíci většinou stali členy církve tím, že je rodiče v dětském věku nechali pokřtít, můžeme v ČR pozorovat nový fenomén: každoročně vstupuje do církve ve věku dospívání nebo mladé dospělosti (do 25 let) několik stovek lidí, kteří nebyli křesťansky vychováni. Členy církve se stávají přijetím křtu po řádné přípravě (katechumenátu). Německy psaná práce M. Kaplánek se třetí opírá o kvalitativní výzkum prováděný v r. 2004 mezi mladými lidmi, kteří se tři roky před tím nechali pokřtít. Autor zkoumal prvotní impulsy vedoucí respondenty k zájmu o křesťanství a reakce jejich blízkých, dále pak faktory, které přispěly k rozhodnutí přijmout křest, a nakonec jejich vlastní hodnocení tohoto kroku. Práce je uvedena reflexí pojmu „konverze“ z hlediska teologie a společenských věd. Teologickým přínosem práce jsou pastorální impulsy vyplývající z výsledků kvalitativního výzkumu.

ThLic. Alberto Giralda CID

L'invisibile nell'ambito visibile dei sacramenti, secondo la dottrina di Sant'Ambrogio di Milano. Attualità del messaggio ambrosiano

disertační práce v oboru systematická teologie a křesťanská filozofie (vedoucí práce Prof. Ctirad Václav Pospíšil, Th.D.)

Východím bodem práce je sémiotická koncepce komunikace strukturovaná třemi prvky: odesílatel-poselství-adresát s důrazem na hodnotě znaků, ve kterých je poselství kodifikováno. Látkou studia je nauka sv. Ambrože z Milána o svátostech. V díle sv. biskupa milánského, a především v jeho spisech dogmatického charakteru, byla analyzována terminologie jím používaná. Dále se práce soustředila na strukturu třech výše jmenovaných sémiotických prvků. Ukázalo se, že odesílatel, totiž Nejsvětější Trojice, zůstává přítomný a působící od začátku až do konečného výsledku, a tím zaručuje věrohodnost a jistotu komunikace. Vyniká myšlenka, že sv. Ambrož ve své nauce o svátostech tvořil jednotu na základě trvalé přítomnosti neviditelného ve viditelném, a ukazoval na živé „mystérium“ v oživených svátostních znameních pro živého člověka. Byla rovněž kontextualizována nauka sv. Ambrože v dějinách sakramentologie. Dále bylo provedeno srovnání s naukou II. Vatikánského koncilu a Jana Pavla II. se snahou zachytit